

Benvingut Carnaval

Jacint Dunyó

Ja el tenim ací puntual; com el fred i la calor. Anunci de gresca 'i xivarri, també estirarà la pota. I al darrera seu hi anirà la dona-bacallà dels set peus, perduda en temps de l'any de la picor.

El Carnaval no és pas una setmana tranquil·la. L'alegria, el goig, la sensualitat disfressada, el viure, es manifesta i s'exterioritza amb gatzara i ballarugues d'aires de «sarao» del segle passat.

De tradició de més enllà dels romans, ens ha arribat fins als nostres dies electrònics, ensopida i trista, en molt bona part per culpa d'una quaresma d'anys anticipada. Hem de revitalitzar-lo. El Carnaval ha de ser la festa de l'expansió personal, o sigui el que en essència fou. Barrila a dojo, presidida per un Carnestoltes que el 1862 s'anunciava en un sermó,

«...Ell és lo únic i sol
que a tothom dona consol
contento, pau i alegria
tant si és de nit com de dia...»

El popular Carnestoltes que ens porta balls de disfresses amb flux d'alliberament. Amb mascareta o sense. El record d'una «rua» badalonina. Els paperets, les serpentines, els caramels...

Si abans en les èpoques de les jornades de treball de catorze hores-tuberculosi, el poble reaccionava i sortia al carrer bullint-li la sang d'alegria, avui malgrat penes i contrarietats hem de donar vida al Carnaval i al seu Carnestoltes. No fos pas que avancéssim el testament abans del sermó. Que ens piqui l'ullet de la picardia

i el to irònic dels nostres sentits més alegres. Volquem la nostra gresca en un Carnaval que sigui una manifestació xiroia i sanitosa d'uns costums que porten el regust de l'ingeni i de la tabola. Ingeni i tabola que els savis de torn ens volien fer oblidar,

«...Jo de vosaltres tinc cura
perquè us pugueu divertir,
Fent broma i volent-me a mi
no tindreu mai dictadura...»

Benvingut siguis Carnaval amb el teu simpàtic Carnestoltes. Que tinguem una setmana radiant plena de coloraines de vestits i curulla, fins a vessar, d'un poble que alegri un xic aquesta nostra ciutat.

I la màscara, cal posar-se-la o ja la portem?

La disfressa, sí. Hem d'exterioritzar la nostra frustració. Però,

«...Feu que aquesta diada
sigui ben esbojarrada
i la gent com a cabrits
faci balls ben divertits...»

El cartellisme i l'Anís del Mono

Núria Casals

Primer premi. Ramon Casas *

A. de Riquer.

Segon premi. Alexandre de Riquer **

La finalitat de Gent Nostra, secció d'aquesta revista, és la de parlar de fills de Badalona o de persones que, si bé no hi han nascut, poden considerar-se «nostres» per les seves vinculacions amb la ciutat. Si el títol de la secció contemplés la possibilitat de tractar tant de persones com de coses, no hi ha dubte que hi tindria un lloc l'**Anís del Mono**.

En un moment en què està a l'ordre del dia el consum de whiskys i altres begudes espirituoses, fins fa uns anys (menys dels que ara poden semblar-nos) exòtiques i totalment alienes als nostres hàbits, parlar d'anís pot resultar una mica fora d'època, però el cas és que a finals del segle passat i durant el primer terç de l'actual, la seva fabricació i consum, ara potser relegats a un discret segon terme, era una cosa normal i divulgada a casa nostra, i de tots els comercialitzats, el del **Mono** fou, de molt, el més conegut —a tall d'anècdota podem aportar el document d'uns badalonins que, havent estat a l'Argentina abans de la guerra civil, explicaven que en trobaren a la més petita i polsosa cantina de la zona més desèrtica de la Terra de Foc.

Però en lloc de centrar-nos en aquest aspecte, el de la tradició badalonina en la fabricació d'anís, que malgrat tot comentarem breument per ambientar una mica el tema, aquí volem tractar una altra qüestió, que és la del paper que té la casa Bosch en la història del cartell a Catalunya, paper potser no prou divulgat, com molt del que fa referència al cartellisme en general, i que per la seva importància creiem que val la pena de destacar.

Ja en el segle XVIII es desenvolupà a Badalona una primitiva indústria d'aiguardents i aiguardents anissats, facilitada pel conreu d'amples extensions de vinya; eren diverses les cases i masies que n'obtenien la major part d'una manera molt rudimentària, en petites quantitats i per a consum exclusivament familiar. Segons sembla, el que s'elaborava a Can Toni (casa situada a la carretera, cantonada amb el carrer de Sant Miquel, coneguda amb aquest nom perquè cada any s'hi celebrava una novena a Sant Antoni de Pàdua) fou un dels primers que es va vendre al públic; això passava la primera meitat del segle

passat. Però aquell aiguardent anissat, que els de Can Toni venien en garrifes als traginers, no era encara un producte industrialitzat.

No trigarien gaire a obrir-se diverses fàbriques d'anissats i altres licors, que crearen una indústria licorera que va ocupar aviat un lloc important entre la varietat d'indústries que es desenvoluparen a Badalona la segona meitat del segle XIX; diguem només que a l'Exposició Industrial i Agrícola que aquí s'organitzà durant l'agost del 1898, la secció d'anissats i licors va ser la que comptà amb més expositors.

Aquestes fàbriques elaboraven molts productes: aiguanaf, xarops de diferents tipus, diversos licors, com ratafia..., i naturalment anís, d'un fort arrelament a la nostra ciutat; només en dos anys, del 1899 al 1900, podem trobar-ne anunciats a la premsa local com a mínim 10 de fabricació badalonina: **Anís Badalona**, d'Ildefons Viñas, La Creu, 23; **Anís España**, de Josep Garriga, amb fàbrica al carrer Sant Isidre; **Anís La Favorita**, de Pere Casals i Monfort, Reial, 60 («successor», ara ja amb nom comercial, d'aquell aiguardent anissat de Can Toni); **Anís Glòria**, d'Enric Rombouts, Arrabal, 38; **Anís Kanguro**, de Joaquim Martí, Reial, 76; **Anís del Mono**, de Vicenç Bosch i Grau (la fàbrica al carrer Eduard Maristany, el despatx a Soledat, 7); **Anís Los Pajaritos**, de Pere Tayà, Reial, 88; **Anís del Paraíso**, d'Andreu Clarós, Lleó, 71 i 73; **Anís Viñas**, de la societat Viñas, Pau i Garcia, i **Anís La Uva de Oro**, de Pere Viñas i Pujols, La Creu, 48.

De tots, el de més nom fou l'**Anís del Mono**. Elaborat a la casa Bosch, fàbrica fundada el 1868, que a finals de segle comptava amb els aparells més moderns i perfeccionats, era exportat als principals mercats estrangers i havia estat premiat internacionalment diverses vegades.

Però passem ja al motiu d'aquest article. El Sr. Bosch, aprofitant el prestigi adquirit per l'anís de la seva fabricació, i amb la intenció de promocionar-lo més encara, a finals del 1897 va tenir la feliç idea, seguint el que ja es feia a l'estranger, de convocar un concurs de cartells que, com veurem, fou un gran èxit.

Tercer premi. Alfred Roig i Valentí ***

A Catalunya el cartellisme pròpiament dit neix durant el decenni de 1890-1900; són diversos els fets que hi contribueixen, entre els quals l'interès que aquí desperta el que es fa a Europa, i molt concretament a França, un dels països capdavanters en el camp del cartell, i la comentada exposició que té lloc a la Sala Parés de Barcelona el novembre del 1896, amb cartells de Jules Chéret, Jean Louis Forain, Puvis de Chavannes, Eugène Grasset, Dudley Hardy, Aubrey Vincent Beardsley, Henri Toulouse-Lautrec..., considerats entre els millors cartellistes de l'època; és el

moment també en que comença a parlar-ne la premsa (*La Ilustración Artística*, per exemple, publicà una sèrie de 16 articles sobre cartellisme del 21 de febrer al 13 de juny del 1898). El conjunt d'aquests i d'altres factors creen un caliu, un ambient propici a la proliferació de concursos convocats per diverses entitats i ajuntaments, que tenen, però, malgrat la qualitat d'alguns cartells premiats, un ressò limitat. Els dos darrers importants celebrats a Barcelona havien estat els organitzats per anunciar, respectivament, les festes de Carnaval i l'Exposició de

Belles Arts del 1898, per cap d'ells havia assolit l'acceptació que aconseguí fa convocatòria de la casa Bosch; si fins llavors no s'havia passat de la cincuentena, ara foren més de 150 els cartells presentats.'

L'èxit de participació es va deure a diversos motius, entre els principals els premis (1.000 pessetes el primer, en aquella època una xifra considerable, que doblava la més elevada dels anteriors concursos, 500 el segon i 250 el tercer), el fet que es podia concedir un número ilimitat d'accèssits retribuïts per no menys de 200 pessetes, i que fos un particular el que convocava i qui decidís els guanyadors (el Sr. Bosch prescindí el jurat i va ser ell el que atorgà personalment els premis, segons el seu criteri però tenint també en compte l'opinió de públic i crítica), la qual cosa, pel que diu la premsa del moment, semblava oferir una garantia d'equanimitat a l'hora del resultat que no donaven altres convocatòries.

La resta de bases del concurs (La Vanguardia, 31-12-1897) parlaven que els cartells podien tenir qualsevol format i mida, i que havien de ser enviats o portats a la fàbrica Bosch de Badalona o al despatx de Barcelona, llavors a Banys Nous, 15, abans del 16 de març del 1898, amb un sobre tancat on hi constés lema del cartell i nom de l'autor; després d'estar exposats vuit dies a Barcelona, els premiats passarien a ser propietat del Sr. Bosch, el qual podria modificar-los, si li semblava convenient, i reproduir-los; l'abonament dels premis es faria efectiu quinze dies després del resultat.

Reflex de l'ambient que es va crear sobre el concurs és el comentari que surt als «Esquellots» de l'«Esquella de la Torratxa» del 8 d'abril del 1898, en un to festiu, molt d'acord amb l'esperit del setmanari: «Poch avants de tancar-se'l plasso de admissió, deya un amic meu que acostuma á freqüentar lo taller dels artistes: Avuy com avuy reyna entre'ls pintors de Barcelona una gran activitat pera pendre part en lo concurs **Anís del Mono**. És una verdadera **mono-mania**».

L'exposició dels cartells s'inaugurà el 31 de març del 1898 a la Sala Parés, llavors la principal galeria d'art de Barcelona, i restà oberta fins el 10 d'abril (els tres primers dies només per als convidats i la crítica especialitzada).

La imaginació dels artistes concursants, entre els quals Ramon Casas, Alexandre de Riquer, Antoni Utrillo, Miquel Utrillo, Lluís Labarta, Manuel Feliu de Lemus..., va crear cartells d'una gràcia i cert indubtable, com el que representava a una dama oferint a un cavaller d'aspecte simiesc una copeta d'anís, o bé el d'una parella aristocràtica, vestida de **soirée**, en el moment d'anar a beure una copeta, o aquell en el qual es veia una cambrera portant una safata plena d'ampolles i copes, o el d'una escena de cabaret, amb una noia a primer terme, de negre i vermell, bevent una copa d'anís, o un altre que representava a una noia mig marejada pels «efluvis» de la beguda...

L'èxit numèric es va veure acompanyat d'unes crítiques excel·lents, però les observacions del públic devien ser tan variades i inclús oposades, que l'«Esquella», en el comentari que hem citat fa un moment deia: «...si'l senyor Bosch, avants de triar vol formarse una idea basada en la opinió dels visitants, corre perill de marejarse més que si's begués tot l'**Anís del Mono** que té amagatzemat al seu establiment», i afegia, davant la possibilitat que algun bon cartell no fos premiat: «...seria una viva llástima que alguns que han honrat al **Mono** ab lo seu talent, se'n emportessin **mico**».

El veredicté (La Veu de Catalunya, 11-4-1898) fou finalment el següent:

- Primer premi, 1.000 ptes., al número 72, lema «Mono y Mona». Autor, Ramon Casas.
- Segon premi, 500 ptes., al número 61, lema «Quo me, Bache, rapuísti» («Amb això, Bacus, em captivares»). Autor, Alexandre de Riquer.
- Tercer premi: 250 ptes., al número 33, lema «Massa artistes per un sol lleterero». Autor, Alfred Roig i Valentí.

Primer accessit. Ramon Casas *

Segon accessit. Ramon Casas *

Accessits:

- Un de 225 ptes., al número 69, lema «Con una falda de percal planchá». Autor, Ramon Casas.
- Un de 225 ptes. al número 70, lema

«Dios los cría y ellos se juntan». Autor, Ramon Casas.

- Un de 200 ptes., al número 77, lema «Mi fama por el orbe vuela». Autor Lluís Labarta

- Un de 200 ptes., al número 60, lema «CH' CH' HO». Autor, Miquel Utrillo.
- Un de 200 ptes., al número 66, lema «Roda'l mon y'n beu tothom». Autor, Jaume Borràs i Dachs.

Ramon Casas va ser, per tant, el guanyador acceptat per tots. Havia participat amb quatre cartells, que representaven, cada un d'ells, una noia, tema iconogràfic que dominà de forma quasi total en el cartell del nou-cents; en un, que no va obtenir premi, se la veia asseguda vora el mar, aixecant el vel del seu barret per a beure una copeta d'anís; en els tres guardonats,² de format vertical, molt allargassat, influència de les xilografies japoneses, les noies van vestides de «manoles». Respecte a aquesta indumentària, Francesc Miquel i Badia, crític del Brusi, va escriure: «¿Y la correspondencia del dibujo con el artículo anunciado? Esta no sabemos verla. Aquellas chulas, con sendos mantones de Manila, anunciando Manzanilla o Jerez nos parecerían muy apropiadas y muy indicadas, mas no entendemos lo propio para anunciar el anís, licor en que Cataluña ha adquirido fama, y menos todavía **El anís de mono**, cuya fabricación se verifica en Badalona» (Diario de Barcelona, 2-4-1898); però a continuació comentava: «Todo lo cual no obsta para que las tres chulas en cuestión sean manifestación elocuente del ingenio del autor y que por su donosura atraigan en el Salón Parés las miradas de todo el mundo.»

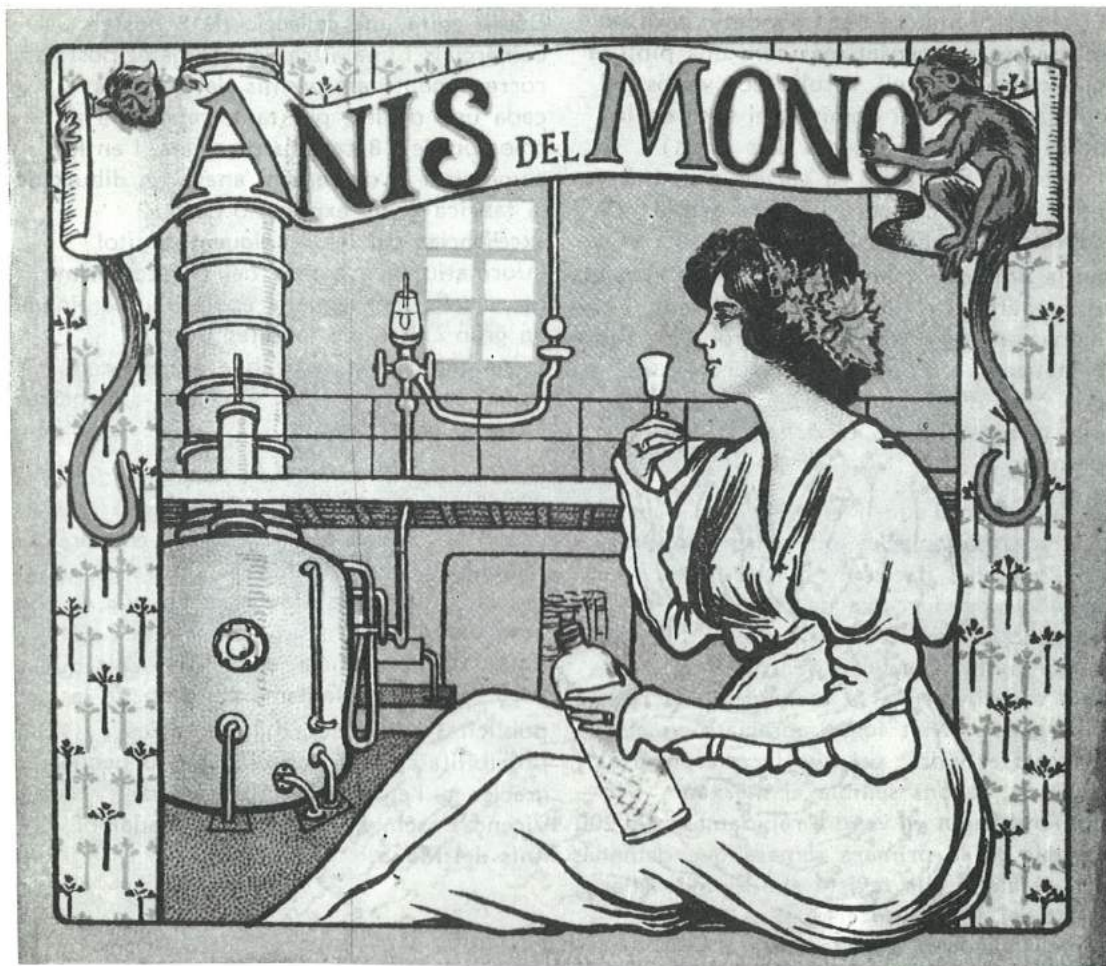
Casas, que efectivament va servir-se d'una imatge tòpica, que li facilitava l'èxit fora de Catalunya i també a l'estranger, fou, copsant les exigències de tot cartell publicitari, molt personal en la concepció global dels premiats, atractius, vistosos, fàcilment entenedors per la composició senzilla i la claredat del text, i d'un colorit molt atrevit: la noia del primer premi va vestida de negre amb petites flors de color, i amb mocador groc de serrells blancs, sobre un fons blau; la del primer accèssit vesteix faldilla vermella i mantó rosa, sobre un fons verd, i la del segon accèssit va vestida de blau, amb mocador blanc i negre, sobre un fons groc.³ Deixem que sigui un dels millors crítics

d'art de l'època, en Raimon Casellas, llavors col·laborador habitual de «La Vanguardia», i que dedicà més de mitja plana d'aquest diari a parlar en termes molt elogiosos del concurs, qui amb la seva expressiva prosa comentí el cartell que aconseguí el primer premi: «Los sibaritas del color ponderan el acordio brioso, atrevido, desvergonzado, que forman los destellos del amarillo y del azul. Los **gourmets** de la forma saborean la seguridad pasmosa del pincel que ha trazado aquel cuerpo nervioso, fino, distinguido, que se mueve y culebrea airoso entre la pomposa falda, las mangas abullonadas y el terciado mantón de ensortijados y revueltos flecos. Todos celebran lo singular de aquella concepción, inédita, original, única... la figura de Casas, esplendorosamente ornamental y a la vez sobria y sencilla, enseña con el ejemplo que no son las caligrafías ni los bordados el camino para llegar a la decoración» (La Vanguardia, 1-4-1898). També és interessant el comentari de Joaquim Cabot i Rovira: «...los matexos autors qui anaven animosos a la lluita, s'han declarat noblement en retirada devant de tres cartells, **non plus ultra**, dels que n'ha resultat autor En Ramón Casas... aquelles tres notes, d'una valentia casi temerari, aquells tres acorts, d'unes armonies tan oposades; aquelles tres variants, tan originals, d'un mateix tema, han dexat boca badada als contrincants, a la crítica, al públich y al iniciador del concurs... no recorden cap estil exòtich ni acusen prejudicis coneguts, ni descubren reminiscencies de ningú, ni portarán confusió de cap classe. Son senzillament d'En Casas» (La Veu de Catalunya, 11-4-1898).

La simplicitat de la composició i el fons sense perspectiva, d'un color uniforme, deriven de les xilografies japoneses, ja citades en parlar del format; en el cas de Ramon Casas això es deu possiblement a una influència rebuda quan les seves estades a París, però sobretot a través dels cartells de Steinlen i Toulouse-Lautrec, aquests sí directament influïts per les estampes orientals, per aquells anys tan de moda als ambients artístics parisencs.

El colorit viu, les lletres regulars, fàcils

Quart accèssit. Miquel Utrillo *

de llegir, i les característiques que hem esmentat fa un moment, són propis del tipus de cartell modernista català que E. Trenc defineix com realista i sintètic, que conreà Casas, a diferència del que aconseguí el segon premi, obra d'Alexandre de Riquer, el millor representant, a Catalunya, de l'altre gran tipus de cartell modernista, el decoratiu, de colors més suaus i refinats, i de composició sovint barroca, plena d'ornaments.* Efectivament, fóra difícil trobar dues maneres més diferents a primera vista de concebir un cartell sobre un mateix tema: si la dona de l'obra de Casas és picardiosa i alegre, la de Riquer és nostàlgica i somniadora; si la figura de Casas destaca sobre un fons llis, una profusa decoració envolta la de Riquer; Casas utilitzà colors vius; en canvi,

Riquer entonà el seu cartell en daurats, grocs i verds pàl·lids, a excepció de la cabellera fosca de la noia i el vermell del nom de la marca, del fabricant i d'alguna flor; i malgrat tot, tenen punts de coincidència: el format (el de Riquer encara més allargat que els d'en Casas), la manca de profunditat, i el tractament del color, a base de taques planes, sense esfumats ni ombres.

La premsa barcelonina del moment elogià fragments de l'obra de Riquer, especialment l'orla, però va ser força crítica respecte al motiu central, que considerà confús per un excés d'ornamentació, i segons F. Miquel i Badia adient «para anunciar una obra romàntica, un drama shakesperiano o algo por el estilo».

El tercer premi, de tema simpàtic però no massa reeixit, pensat més com una pintura que com un cartell, resulta poc vistós pel colorit apagat (hi dominen el rosa de la paret del fons i el marró dels simis) i l'esquifida retolació. Al cartell d'en Labarta no li falta color, però li sobra gent i sobretot text. El de l'Utrillo està una mica en la línia dels d'en Casas, amb les evidents diferències, i el de J. Borràs i Dachs, el menys aconseguit de tots, es troba pròxim a l'estètica del cromó. Com podem veure, una gran distància, tant per concepció com per tècnica, separa el primer del darrer premi.

A la tardor d'aquell any 1898 es van ja poder contemplar a diferents establiments de Badalona, Barcelona i poblacions veïnes, reproduccions del cartell guanyador i del primer accésit, que van cridar molt l'atenció, i poc després també se'n distribuïren a la resta del país i a l'estranger. Aviat foren apreciats en els mercats artístics; pel que fa referència al de París, segons sembla el marxant Edmond Fagot va vendre ràpidament els 200 cartells de la primera remesa que demanà, i al catàleg de la revista «La Plume» (París, agost del 1899), en el qual es parla de cartells d'autors com Chéret, Toulouse-Lautrec, Steinlen, etc., la cotització dels dos d'en Casas estava en 15 francs, una de les més elevades.³ Al mercat de Londres l'acceptació fou semblant; la revista anglesa «The Poster», que als números de novembre i desembre del 1899 parla dels «spanish posters», fixa la cotització dels dos de l'**Anís del Mono** en 10 xílings.⁴ Encara que una mica al marge del tema, afegim com anècdota divertida que aquesta revista, per a explicar, davant la possible estranyesa dels anglesos, el fet que un industrial d'aquí utilitzi un simi com reclam comercial, comenta que això té una fàcil explicació, i és que al nostre país aquest és un animal molt apreciat, concluint com prova definitiva que el millor compliment que es pot fer a un pare o mare de família és dir «mono» al seu fill.⁵

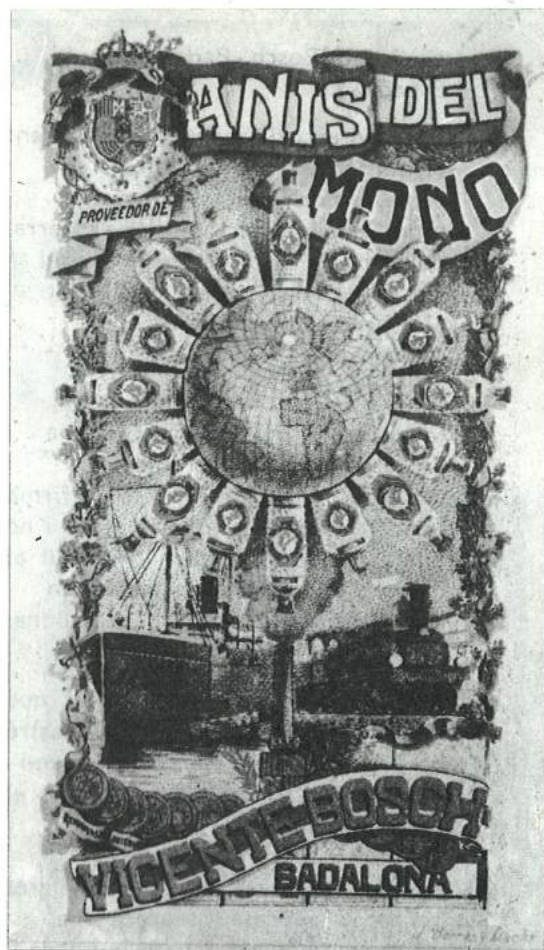
Més endavant, i seguint una moda molt populars a principis de segle, la casa

Bosch edità una col·lecció de 8 postals comercials i una altra de 8 targetes postals⁶, corresponents als premis del concurs; cada una d'elles, per tant, reproduïa a color un dels 8 cartells premiats, i en les comercials al darrera hi anava un dibuix de la fàbrica i una explicació de les excel·lències del licor (diguem, a títol informatiu, que a més del col·leccionisme de cartells, per aquella època també tingué un gran èxit el de targetes postals, publicitàries, etc., èxit que aprofitaren alguns industrials per a donar a conèixer els seus productes).

La idea de la casa Bosch fou secundada tot seguit, i a finals d'aquell mateix any l'empresa Codorniu convocà un concurs semblant.⁷ L'existència a Catalunya d'una indústria pròspera afavorí el fet que en poc temps se'n celebressin molts altres, de desigual importància, el conjunt dels quals, però, obrí al cartellisme el camp de la publicitat comercial, d'inesgotables possibilitats, camp en el que fou peoner, gràcies a l'encertada iniciativa de Vicenç Bosch, el concurs del badaloní **Anís del Mono**.

Tercer accésit. Lluís Labarta **

Cinquè accésit. Jaume Borràs i Dachs **

NOTES

1. El Badalonés (2-4-1898) parla de 158, La Vanguardia (29-3-1898), Diario de Barcelona (1-4-1898 i 2-4-1898) i La Ilustración Artística (11-4-1898) diuen que foren 162, i La Veu de Catalunya (11-4-1898) 172.
2. Els originals, pintats al pastel, de més de dos metres d'alçària per poc més d'un d'amplada, es troben al vestíbul de la fàbrica **Anís del Mono**, de Badalona.
3. Com hem vist, una de les bases del concurs parlava de la possibilitat que el Sr. Bosch introduís modificacions en les obres premiades; efectivament, se'n va permetre algunes:
  - el cartell original que obtingué el primer premi és com el reproduïm, però també se'n va fer una altra versió, en la qual s'afegí una ampolla sota el braç del simi, es posà a dalt el nom de l'anís i a baix el fabricant i lloc de fabricació

(«Vicente Bosch. Badalona España»)

- la fotografia del primer accèssit ens el mostra un cop modificat; en canvi, a l'original la firma, en negre, està a la part inferior esquerra, no hi ha el tamboret amb el simi, i a part del nom de l'anís escrit al mocador que porta la noia, únicament es llegeix, a dalt, «Vicente Bosch»
- la fotografia del segon accèssit ja ens el mostra també amb les modificacions; l'original té la firma al mateix cantó però més avall, i no porta el nom de la beguda escrit al mantó de la noia ni el text de la part inferior esquerra («Badalona. España»).

Deixant de banda les modificacions que afecten als rètols d'imprensa, al nostre parer la introduïda en el primer premi (l'ampolla sota el braç del simi) no el modifica, estèticament, de forma substancial; tampoc la del primer accèssit (el tamboret i el simi) malgrat ser un afegit important, encara que potser queda més elegant la figura de la noia sola; la del segon accèssit, en canvi (el nom de l'anís al mantó), francament l'empitjora.

4. Trenc Ballester, E.: **Les arts gràfiques de l'època modernista a Barcelona.** Gremi d'Indústries Gràfiques de Barcelona i província. Barcelona, 1977. Pàg. 150-163.
5. Santos Torroella, R.: **El cartel.** Ed. Argos. Barcelona, 1949. Pàg. 41.
6. Llibre de Trenc Ballester citat, pàg. 148.
7. Llibre de Santos Torroella citat, pàg. 41.
8. El meu agraïment a la Sra. Carme Carreras Candi, que em facilità l'accés a la seva extraordinària col·lecció de targetes postals, la qual cosa em va permetre completar el material gràfic d'aquest article, de difícil localització.
9. El primer premi el guanyà un pintor

de nom Julio Tubilla, i en Ramon Casas dos segons premis (un d'ells reproduït a la Gran Enciclopèdia Catalana, vol. 4, pàg. 501). El concurs va celebrar-se a Madrid pel novembre del 1898, i la premsa d'aquella ciutat, més concretament «Blanco y Negro» (3-12-1898), va dir que era el primer d'aquest tipus convocat al país; això va donar lloc a algun comentari a la premsa d'aquí, recordant el de l'**Anís del Mono** (veure l'article **Más cuidado** a El Badalonès del 17 de desembre del 1898, pàg. 2-3).

BIBLIOGRAFIA

A més de les op. cit.:

- Barnicoat, J.: **Los carteles. Su historia y lenguaje.** Col. Comunicación Visual. Ed. Gustavo Gili, S. A. Barcelona, 1976. Pàg. 26-27.
- Jardí, E.: **Història de Els Quatre Gats.** Ed. Aedos. Barcelona, 1972. Pàg. 55-57.
- Maragall, J. A.: **Història de la Sala Parés.** Ed. Selecta. Barcelona, 1975. Pàg. 71-72.
- Salom, M. V.: **El cartel en Cataluña hasta 1936.** Tesi doctoral. Facultat de Filosofia i Lletres. Universitat de Barcelona, 1972.
- Biblioteca, a Badalona, de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis. Secció de premsa local.
- Hemeroteca de l'Institut Municipal d'Història de Barcelona. Casa de l'Ardiaca.

* Reproducció fotogràfica de l'Arxiu Mas

** Reproducció fotogràfica de l'Institut Municipal d'Història de Barcelona

*** Reproducció fotogràfica de la col. de la Sra. C. Carreras Candi

La millor entitat esportiva catalana

Josep Ma. Costa

Centre Esportiu Badaloni

V ANIVERSARI DE LA SEVA CREACIÓ

LLUIT BALL

El 1971, el jugador català, Salvador Costa, del Badaloniense, va aconseguir amb el seu club el primer títol de la competició de bàsquet.

Després de la seva gran gesta amb l'U.C. Sant Feliu d'Empúries, el jugador català Salvador Costa, del Badaloniense, va aconseguir amb el seu club el primer títol de la competició de bàsquet.

Interessant Partit de Bàsquet-Ball

GRAN PARTIT DE FUTBOL

Interessant Match de Ping-Pong

CENTRE ESPORTIU BADALONI

1971 A.C.E.R. de Barcelona

Com a 8 de base i entrenador i propietari del nostre Centre, és nostre el mèrit de registrar en el nostre Centre el primer títol de la competició de bàsquet.

EXTRAORDINARI SOPAR "CRACK"

Quatre figures del bàsquetbol nacional que donaren els majors esplendors al Club Joventut Badalona (1971-1974).

Acollint amb simpatia la suggerència dels amics d'«El carrer dels Arbres», d'enregistrar en les seves pàgines l'efemèrides dels cinquanta anys del Club Joventut Badalona, res més adient per iniciar aquest treball, que un esbós que parli del contingut socio-cultural de l'entitat, durant el període anterior a la contesa civil espanyola, més que amb ganes de senyalar gestes esportives,

si amb el desig d'apuntar la petita història del Club.

Cal insistir en els trets fonamentals dels individus que fa cinquanta anys consentiren la institució de l'agrupament social d'una de les primeres entitats badalonines d'avui. I cal insistir-hi encara que sigui per perill de perdre en la profunditat del temps i del silenci, les

Camp de joc de la Plana, després pavelló municipal regentat pel Club Joventut, reclamat actualment pel municipi.

valors humanes que la idealitzaren, mancats com estem de documents històrics que en garanteixin un perfecte coneixement. Seguint, doncs, el patró de la meva recent publicació «DESPERTA, FERRES!», de tan bona collida en els medis esportius, profito aquesta oportunitat immillorable per subministrar nova informació, cada vegada més esblaimada en el record dels vells fundadors d'aquesta agrupació cinquantenària.

Correspon la primera etapa de la Penya Spirit of Badalona, al que podríem qualificar de la prehistòria del Club Joventut, en la qual els corrents d'emancipació i d'associació de la joventut badalonina, produïa la creació de les llegendàries penyes de carrer. Mitjançant una actuació anàrquica, aquelles penyes es caracteritzaven per la manca de representació oficial, bé que agrupaven una colla de xicots units per una estreta

amistat i per un tarannà comú en les seves manifestacions; tanmateix el tracte que rebien en els cercles socials de la ciutat, era més aviat de menyspreu, considerades com un niu de gambirots que realitzaven tota classe de trapelleries.

La Badalona dels anys 30 allotjava una munió de penyes de carrer i els seus vestigis han quedat circumscrits en el record dels vells badalonins no pas amb enyorança. L'origen del Club Joventut Badalona cal cercar-lo en la pròpia idea d'aquelles penyes, si bé d'una manera excepcional: n'és l'únic exponent viu que arriba fins als nostres dies. S'han de considerar dos factors que diferenciaven la Penya Spirit of Badalona de les altres i que justifiquen la seva continuïtat: la condició social més aviat elevada dels seus fundadors i l'esperit emprenedor, de lluita, de la majoria dels seus membres.

Pot considerar-se nulla la informació publicada sobre el desenvolupament de la Penya, degut a les circumstàncies especials de les penyes de carrer, suara exposades.

Grup de jugadors que l'any 1953 conqueriren el títol de campions d'Espanya, a Valladolid.

Malgrat tot, el testimoni fidel d'un grapat de protagonistes consultats, ens parla d'un grup de joves esportistes que, en estreta amistat practicaven el basquetbol en un caire recreatiu, a part d'altres modalitats esportives i a part també les seves genialitats espontànies pel veïnat.

L'any 1932 la Peña Spirit of Badalona es convertia en el Centre Esportiu Badaloní, degut a un plantejament ferm de legalitzar l'associació. El canvi de nom fou mig aconsellat per les noves orientacions d'expansió i mig imposat pels organismes rectors de l'esport, entossudits en no admetre el nom primitiu. La premsa local contemporània, recull ja sovint les seves actuacions —no pas totes—, perquè el Centre participa en competicions oficials —futbol i basquetbol—, i en competicions locals de relleu, com ara els campionats de ping pong de Badalona.

L'estudi d'aquesta etapa és molt interessant, perquè ens mostra una actitud del Centre insòlita en l'ambient social ciutadà, emprant

uns mètodes d'organització i de promoció de l'esport nous, que més endavant forniran l'esdevenidor florent del Club Joventut Badalona. Cal remarcar, tanmateix, l'acolliment poc cordial al Centre Esportiu badaloní per part dels prohoms que governaven assenyadament les altres entitats badalonines. Hom coneixia el seu origen de penya de carrer i el procedir de tabalot dels seus membres, tot de joves que no arribaven als vint anys i que sovint creaven problemes, fruit de la seva improvisació.

Tenim, doncs, al Centre Esportiu Badaloní en entitat degudament constituïda i és de doldre el desconeixement general d'aquesta circumstància. És una etapa —1932-1938—, en la qual s'obtenen les primeres gestes esportives a nivell públic. Poc a poc s'integren al Centre nous elements de tots els nivells socials, fins ultrapassar el centenar, tots ells practicants; una xifra respectable en aquella època. Pensem que l'acrupació anava sempre de relleu, tant pel que fa referència a local social,

El Real Madrid i el Club Joventut, representants de Castella i de Catalunya, respectivament, durant tants anys, en la final de Copa a Cartagena. Any 1975.

com a espais esportius. Això sí, els animava un afany de participació i un amor a la Penya irrefutables.

És un fet latent que la imatge primitiva de la Penya Spirit of Badalona, no s'ha pogut esborrar encara, malgrat el decurs dels anys. Això sempre costa; és un fenomen social d'inflexibilitat. No basta el mereixement dels seus membres en aconseguir la consolidació de l'entitat amb mitjans materials tan migrats, ni el desenvolupament d'una tasca jamai igualada a nivell esportiu estatal. A Badalona és ben perceptible l'instint de bandejar els èxits del Club Joventut, denunciant en canvi els possibles desencerts fins l'esgotament. Llegiu la premsa badalonina i ho comprovareu.

S'han escolat cinquanta anys de vicissituds, sense fi ni compte i els premis han de venir sempre de fora. Com cada any «El Mundo Deportivo» va celebrar la

Gran Gala de l'Esport, coincidint amb el 75è Aniversari del periòdic. A part l'elecció dels millors atletes catalans —ho foren Jordi Prat i Natàlia Mas—, s'institua per primera vegada el premi a la «millor entitat esportiva catalana». L'assistència a l'acte de personalitats de l'esport internacional i nacional, como ara en Joan Antoni Samaranch, en Jesús Hermida i en Josep Lluís Vilaseca, donaren un gran relleu a la «Gran Nit de l'Esport», com així s'anomena a Barcelona la festa organitzada anyalment per «El Mundo Deportivo».

Doncs bé, en la nit del 31 de gener passat, un jurat de 54 membres va elegir el Club Joventut Badalona, la «millor entitat esportiva catalana». Guardó inèdit que ha passat gairebé desapercbut en la nostra ciutat. Només aquells joves esportistes d'antany, que prenen el carrer per escenari de les seves genialitats i de la seva vigoria incontenible, valoren avui amb els ulls humitejants per l'emoció pròpia dels anys, uns honors conquerits per la seva altruista dedicació.

Món, dimoni i carn

Joan Soler

○ Sembla ser que el Carnestoltes té unes raons molt més velles i passionals que no l'avarament d'abans de Quaresma. L'avi Saturn barbaescabellat, ja en tenia la culpa: el seu sant s'esqueia a mitjan desembre, quan la natura s'arruga destrempada, entumida, arnada, eixuta, malagradosa. Era el cerimonial de l'esclat de vell verd del Saturn taciturn, de sardina reviscolada, d'alegria instintiva: «balla amb el dit dit dit...» Quina gresca, vell Saturn, ermità amb la vara assenyalant el temps «plou i neva i novarà», rei dels barbuts i santantonis, l'amo de porquets, cavalcades i tombs i tortells de massapà. Després del repòs jueu del dissabte, dia saturnal, ve sant diumenge, el nadal del Sol, l'orient,

invicte, emperador romà, lluent i enlluernat. Visca el sarau! El vell hivern que ja semblava desnonat no mor eixorc i fred: l'astre solar creua el solstici, l'eixoriveix, li clava una injecció de mico i comença a posar-se calentó i engrescat com un marrec malcriat i murri. No passa de tot, ho caggira tot, que és molt diferent: de les penes en fa festes; del sol, lluna; de la nit, dia; del sis en fa un nou; l'aigua torna vi, la pansa raïm; les figues seques revénen com d'agost; les arengades llardons; i els misereres entonen un visca la ballaruga!

«Carnes tollendas!» s'esgarripa la Quaresma xaruga rondinaire, inquisidora, escaldada, la vella dels set peus, brandant

un bacallà sec com una butlla de la Santa Cruzada, com un dogma entre cap i coll. Prou fartaneres i truites amb butifarra! Carnestoltes, oh i tant!

«Carnestoltes
quinze voltes
i Nadal de mes en mes,
Pasqua de vuit en vuit dies,
Quaresma, no tornis més»

Que «la Quaresma i la justícia són fetes per als pobres» (la justícia aquí s'entén com a poder repressiu, d'ordre porra i bigotis). I ara és hora de girar la truita del món a l'inrevés, de conquerir la terra de Xauxa, d'esclatar la festa dels boigs. «Per Carnestoltes, totes les bèsties van soltes». Ah «salau!» Tireu els «modos» per la finestra, que la rauxa destroni l'honorable seny (que tan catalana és la rauxa com el seny, si anem a mirar). Enllardem-ho tot —«Pel Dijous Gras, carn fins al nas!»— cassola i ranxo! Esbravem tota la bacanalitat vessant per les vores —«Per Carnestoltes, molt vi i moltes poca-soltes»—, que són les «llicències d'hivèrn», que deien els medievals. Tot s'abranda —«jo te l'encendré»— de foguerada i de fallicitat —«les bogeries de Carnestoltes, per Tots Sants surten a llum!»— desenrampem-nos de moralismes d'arengada: esclau, el llibertinatge et crida! dona, puja a cavall i agafa les xurriaques! vailet, rifa't de la veu

dels grans, que la pateixin ells la innocentada, sols sigui una vegada l'any. Carnestoltes, Carnestoltes, patró dels bojós, molt gran i molt poderós, home dels nassos, «pollo» del mundanal galliner, generalíssim de la gresca i la follia! Renilla, cavall; remuga, garrinàs; balla l'ós, embanya el cérvol, cuegen els dimonis, tot el bestiar s'encabrira, és el rebombori de tots els instints mal domesticats per la Civilització que es desenfrenen, es desvergonyeixen en catarades d'orgia fantàstica.

Això no podia continuar. En un Imperi Romà que es vulgui fer valer, això no es pot permetre. Aquest Mare nostrum se'ns remou fet un maremagnum. Llibertat sí, però «dentro de un orden»! Aquestes litúrgies «saturnals» no escauen a la Civilització, són massa corrosives, farien trontollar imperis. I —decretem-ho d'una vegada per sempre— el Sol invicte sóc jo, l'emperador, el Cèsar (o el Kàiser, com vulgueu) i el solstici sóc jo qui el mano: la meva òrbita és sempre la màxima, governo l'univers, sóc al migdia sense crepuscle, no es pon el sol en els meus dominis.

Ara ens disposem a aprovar un calendari oficial: l'any ja no començarà més a finals de desembre —res de Nadal, de naixements del Sol, de la natura, res de

reviure els genis i les llums—. El farem començar pel febrer: els llumets ara es diran Candelera, tant si plora com si riu. Després vindrà el mes de Mart (el guerrer març-marçot); i el d'abril d'obrir-se les flors; i el maig, el major de tots; i el de la sega, de Ceres, de Juno; i els de la gran soledada: el de Juli Cèsar, i el d'August, de raïms daurats... I tal dia farà un any, «Urbi et Orbe», a Roma i arreu del món.

Però la natura fremeix, no hi ha burocràcia que la faci passar per l'adreçador, no hi ha domador que la faci creure ni la tingui a ratlla. Quan ve allò que puja per l'esquena i es fica fins al moll de l'ós, i fa fimbrear la carcanada i fa bullir l'arrop de les sangs —oh la lluna de gener!—, no hi valen imperials decrets ni murgues d'Estat. Saturn de desembre no es resigna a restar marginat; se'n va a la saga del nou Cap d'Any —per més que resti la Sibilla cantant en el cor fred de la nit de Nadal—, s'acosta a una cova pastoril que s'assembla a la de les marededéus trobades de les nostres muntanyes: és la de la Lloba, mare de Roma, donant de mamar els bessons Ròmul i Remus, que duen la bola del món imperial a la mà dreta. La Lloba i les febrerenques «lupercals» (de «lupus», lloba, llop), festes de candeles i de processons com rues, de gresques i mascarades de nit, de llops udolaires, i cabridets i cabridassos,

i lluna de Carnaval. I la revolució de les «matronalia», la disbauxa del sexe, de dimoni escuat que es revenxina, que pren el ceptre i posa le llei, senyora i majora, majorales matronales —i no com les del Roser—. I el «Cèrvulus» de Barcelona, que tant feia patir Sant Pacià, el bon bisbe barceloní del segle IV, el Carnaval cornut pagant el beure, descregut, descarat per més homilies amb què l'amonestessin, Diablot, com el del Vallès dels balls de gitanes, bòc com els d'Artà en la festa dels dimonis, o com els de Morella. Més que Sant Antoni, són les temptacions... Això no hi ha déu qui ho deturi, ni el mateix Emperador. No hi ha res a fer!

Doncs, vejам, si el Papa. Agafem un altre camí, de vegades, tot beneint amb la mà dreta, però amb una mica de mà esquerra... Podríem celebrar el naixement del nen Jesús, al portal de Betlem: infants, xais, pastors, àngels «pau a la terra als homes de bona voluntat» i que Déu hi faci més que nosaltres. Es va estrenar Nadal el 25 de desembre de l'any 354 (si era la festa del Natalis Invicti del Sol, bé podia ser el Nadal de Jesús; tal com el «Dies Solis», el primer de la setmana trenta anys abans un decret de l'emperador Constantí l'havia assenyalat «Dies Domini» o Dia del Senyor per als cristians). «Adeste, fideles...» Som-hi! Fira de

pessebres, nades, ximbombes i panderos i ferrets, fum fum fum, pastorets, torrons i neules i xampany... No, no cal pas prohibir els sacrificis d'animals, de capons, o de porcs, o de moltons, tot al contrari. Sapiguen-ho bé: si assegurem l'àpat, la festa no decaurà pels segles dels segles.

Això ha estat un èxit de festa tradicional. Cada poble, cada temps, ha anat posant caliu a aquest desembre congelat, la petita oració s'ha fet missa del gall, la llar s'ha fet pessebre i tió i escudella i carn d'olla, i els carrers s'han guarnit d'estels i de cançons. I el Saturn de barbes blanques s'ha tornat Sant Nicolau i Santa Klaus a les terres del nord, i Papa Noël, i Reis d'Orient, tots bonhomiosos, generosos de regals i llaminadures, genis platejats de la nit dels infants. Que no ens treguin el nostre Nadal, el seu goig el seu somni!

Però Carnestoltes és trapassar, entremaliat i, sino ha pogut amb el Nadal, tampoc ell no es rendeix, ni al Papa de Roma, ni al sursum corda. Vès! Cerqueu-lo en la festa del bisbetó, i el trobareu capgirant el monestir, fent manar els escolanets més que no el pare abat; i aquí el teniu fent de fúries de l'infern als Pastorets; guaiteu-lo disfressat de Fumera, com se n'entra per la xemeneia; o penjant llufes a la gent i rifant-se del mort i de qui el vetlla; o d'Home dels Nassos divertit i sorneguer;

o fent el Ball de l'Ós amb la Roseta, a Arles; o amb totes les santantonades...

Ens agrada trobar-te, Carnestoltes dels infants en els dies nadalencs, no ens hi fa nosa, ens alegres també —santa innocència—, jugues a pam i pipa amb el nen Jesús plantant la llufa al pobre Sant Josep i amagant les paielles i els rodets de fil a la Mare de Déu, o fent enfadar en Pasqual, el rabadà, o fent dir la més gran mentida al majoral, amb gran cabal. Que el Nadal ha de ser alegre i enjogassat i tant se val qui toqui les campanes!

«De Nadal a Carnestoltes, set setmanes desimboltes». Després vindrà ressuscitat, febrós —«més tard o més matiner, Carnaval dins el febrer»— i ens farà l'anunciada d'ous i botifarra, del teu efímer regnat entre els mortals, amb gloriós «arribo» i luctuós «enterro», senyor Ramon que enganyes les criades, pels teus molts pecats i prevaricacions. Carnestoltes tronera i renegaire, malfart, picant de bitxo i entrompat.

Per Nadal érem àngels bufadors, per Carnaval som dimonis: tanmateix ni del cel ni de l'infern, vasos de terrissa, som, ja ho pots ben dir —«recorda't, home, que ets de pols...» entonaran el Dimecres—. Vaso de terrissa, tot dependrà del most. Germans, brindem per la vida!

En Llorenç Brunet

Josep Ma. Cuyàs

Nasqué a Badalona l'any 1873 i morí a Barcelona el 1939.

El seu pare era professor de primera i segona ensenyança. El pintor Antoni Caba ex-director de l'Escola Superior i Oficial de Belles Arts de Barcelona ja el conegué la seva infància i va prometre al seu pare Josep Brunet la seva entusiasta protecció particular per tal de poder cursar els estudis artístics.

Als 15 anys d'edat va guanyar premis en diversos concursos i un d'extraordinari de composició i assumpte històric entre els nombrosos deixebles del professor Claudi Lorenzale. L'assumpte es referia al «lliurament de les claus d'Oran al Cardenal Cisneros», pintura que als 20 anys d'edat va servir-li per a executar el quadre de grans dimensions que fou premiat a Alger i posteriorment el cedí a l'Ajuntament de Badalona i aquest més tard el diposità al Museu de la nostra ciutat, on avui pot encara admirar-se.

Residí en Brunet a Oran i Alger pintant i dedicant-se a la difícil tasca de dibuixant

il·lustrador per a les més importants empreses editorials de França i Espanya. D'aquelles dates arrenquen les seves grans afeccions per a conrear l'art aplicat a les arts d'estampació del llibre i gràfiques en general; en la qual cosa tant s'ha distingit com a gran tècnic i artista.

A Alemanya foren molt cotitzades les seves notabilíssimes aquarel·les i notes de color. Estudià i viatjà per l'estranger pensionat per l'Estat Espanyol, l'any 1911.

L'any 1891 el popular dibuixant Eusebi Planas va encarregar-se de dirigir els seus estudis i el recomanà més tard a París des d'on començà a treballar per guanyar diners i fou una llàstima, digué el susdit mestre, haver de procurar-se cabals per als seus pares i interrompre els estudis superiors d'art pictòric i històric, comproment llavors el seu esdevenidor.

El seu pare fou víctima en aquells moments de les arbitrietats i poder del caciquisme polític de Barcelona i fou perseguit per un ex-diputat liberal, pel districte de Mataró, per no haver volgut

L. BRV
NET

"Testes de la Terra"
Apuntes del
Naturaf.

falsificar unes actes electorals durant el temps que l'abnegat Josep Brunet ocupà el càrrec de secretari de l'Ajuntament de Tiana, del qual fou destituït per aquesta causa.

El seu fill Llorenç superà aquell període, i si bé no era venjatiu, el seu esperit es reflecteix en les seves meravelloses obres, en les seves intencionades i famoses caricatures polítiques i socials i en els grans pensaments i idees dels seus filosòfics dibuixos i composicions publicades en tots els diaris i revistes d'Europa.

Va casar-se per pur amor i juvenil inclinació i trobà una esposa senzilla i jamai pensant en el diner.

Era superb i humà a la vegada: posseïa l'humor dels anglesos i la intencionalitat dels alemanys; en ocasions volent esgarrapar, estripava, tal volta recordant com el seu pare sofrí i la poca protecció obtinguda d'aquells governs; si bé distingides personalitats admiraren i adquiriren els seus dibuixos. Entre els seus admiradors i protectors citarem Segimon Moret, Nicolau Salmeron, el rei de Saxònia, el Príncep de Wurtttemberg, Santiago Ramón y Cajal, Dato, Bascarán, Maura i Bermúdez Reina.

Obtingué medalles d'or en exposicions i certàmens: Torí, Rívoli, etc. i altres recompenses i distincions en concursos nacionals, cosa que li proporcionà que fos cridat per formar part, per Espanya, del Comitè d'una Exposició Internacional com la de Rívoli. També els grans editors i importants revistes i llibres d'art, li feren

il·lustrar llurs obres i textos, que els periòdics de primera fila d'Amèrica i Espanya sol·licitaven llurs treballs.

Hem de destacar d'entre la seva meravellosa col·lecció de dibuixos la que duia per títol «Testes de la terra».

Llavors va decidir de convertir en museu la seva propietat de la Conreria i a tal fi va demanar el parer a l'Ajuntament de Badalona, que amb data 16 d'octubre del 1914 va contestar-li de la següent manera:

«Visto el escrito de Ud. de fecha 25 enero del corriente año, solicitando la adhesión de este Ayuntamiento a la creación en el paraje de la Conrería, del término de Tiana, de un museo «Can Brunet» en el que figuren varias de nuestras joyas de arte antiguo, con lo cual se contribuirá a evitar fuesen las mismas expatriadas, y a impulsar el amor y admiración hacia la labor artística de nuestros antepasados, con relación de dicha meritoria obra, el Cuerpo Municipal, en sesión del día 23 de mayo del citado año, acordó por unanimidad haber visto con sumo agrado la acertada idea que Ud. se propone llevar a cabo y expresarle al propio tiempo la consideración que no puede menos de merecer tan loable y patriótica iniciativa.»

«Lo que me complace en comunicar a Ud. para su conocimiento y satisfacción.»

«Viva Ud. muchos años.»

«Badalona 16 octubre 1914.»

«El Alcalde
José Casas»

CARRER DELS ARBRES / 18

Febrer 1981 Museu de Badalona